

8.Sınıf TC İnkılap Tarihi Konu Özetleri

6.Ünite : Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası

1.Bölüm : Atatürk Dönemi Türk Dış Politikasının Temel İlkeleri

Kurtuluş Savaşı sırasında TBMM Hükûmeti yaptığı bağımsızlık mücadelesine destek sağlamak ve dış politikadaki yalnızlığını gidermek için Sovyetler Birliği ve Afganistan ile dostluk anlaşmaları imzaladı. Millî Mücadele'nin kazanılmasından sonra dış politikada, savaşlar yerine diplomasi önem kazanmaya başladı. Bu dönemde yapılan diplomatik görüşmeler sonucu, Lozan Antlaşması'ndan kalan sorunların çözümüne çalışıldı. Özellikle Montrö Boğazlar Sözleşmesi ve Hatay'ın ana vatana katılması Türk dış politikasının ne kadar başarılı olduğunu gösteren örneklerdir. Bu başarıların kazanılmasında Atatürk'ün dış politikada uyguladığı temel ilke ve hedeflerin etkisi büyüktür.

Atatürk'ün Dış Politika İlkeleri

Tam Bağımsızlık

Atatürk'ün Türk dış politikasında belirlediği hedeflerin başında tam bağımsızlık düşüncesi gelir. Osmanlı İmparatorluğu'nun yabancı devletlere tanıdığı ayrıcalıklar sebebiyle sürekli müdahaleye uğradığını bilen Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'ni dışarıdan gelebilecek bütün etkilerden uzak tutmaya çalıştı. O, diğer devletlerin iç politikalarından ve yönetim sistemlerinden etkilenmeyen millî bir dış politika oluşturdu. Her yönüyle millî özellikler içeren bu Atatürkçü dış politikada, uluslararası sorunların çözümünde her zaman tam bağımsızlık ilkesi en vazgeçilmez ilke oldu.

Gerçekçilik

Atatürk döneminde oluşturulan Türk dış politikasının en önemli özelliği, gerçekçilik üzerine kurulmuş olmasıdır. Gerçekçilik ilkesine göre var olan sorunlar belirlenerek sorunların çözümünde karşılıklı diyalog ve görüşme yolları izlenmelidir. Bu görüşmeler yapılırken diğer devletlere karşı düşmanca bir tutum içine girilmemelidir. Dostlarımıza her zaman güven duymalı fakat dış politikada tedbiri de elden bırakmamalıyız. Atatürk gerçeklik konusunda şöyle söylemiştir:

"Büyük hayaller peşinde koşan, yapamayacağımız şeyleri yapar gibi görünen sahtekâr insanlardan değiliz."

Prof. Dr. Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, s. 365.

Mütekabiliyet (Karşılıklılık)

Devletlerarası ilişkilerde, ülkenin çıkarlarını diğer devletlere karşı koruma ilkesini esas alır. İki devlet arasında bir sorunun çözümünde devreye giren mütekabiliyet ilkesi, bir devletin yapması gerekenleri diğer devletin de yapması gerektiğini ortaya koyar. Lozan Barış Antlaşması'nda Türkiye bu esasa dayanarak Türkiye'de yaşayan Rumlara tanınan hakların aynısını Yunanistan'ın Batı Trakya bölgesinde yaşayan Türkler için de sağlamıştır.

Mütekabiliyet: Kelime anlamı karşılıklılık olan bu kavramın dış politikada uygulanması devletlerarası ilişkilerde karşılıklı eşit hakları temsil eder.

Akılcılık

Atatürk'ün oluşturduğu Türk dış politikası, kalıplaşmış ideolojileri ve ön yargıları değil akılcılığı temel ilke edinmiştir. Akılcılığı dış politikada etkin şekilde kullanan Türkiye, uluslararası ilişkilerde Lozan Antlaşması'ndan kalan sorunları çözmeye yönelmiştir. Tarihten gelen dostluk veya düşmanlık üzerinde değil, akılcılığı ön planda tutan bir dış politika takip edilmeye başlanmıştır.

Barış Esası

Atatürkçü düşünce sisteminde dış politikada en önemli unsurlardan biri de barışı temel almasıdır. Türk dış politikası "Yurtta barış, dünyada barış!" ilkesinden hareketle politikalar geliştirdi. Daha Kurtuluş Savaşı yıllarında görüşmeler yolu ile barışın sağlanması için her türlü gayret gösterildi. Mustafa Kemal'in görüşleri doğrultusunda TBMM Hükûmeti'ni temsil eden heyet, Londra Konferansı'nda sorunların barışçıl yollarla çözümlenmesini istedi. Cumhuriyet Dönemi'nde Musul sorununun çözümlenmesinde de barışçıl politikalar izlemeye özen gösterildi. Dış politikada uluslararası hukuka uyulmak için gerekli hassasiyet gösterildi.

Kamuoyunu Dikkate Alma

Atatürk, bölgesel barışa ve dünya barışına verdiği önemi her fırsatta göstermesini bilmıştır. Atatürk, dış politikada güçlü bir devlet olmanın, ülke içerisindeki barış ve huzur ortamına bağlı olduğunu bilen büyük bir devlet adamı idi. Bu nedenlerden dolayı millî birlik ve beraberliğin önemini her fırsatta dile getirmekteydi. Dış politikada kişisel hırs ve isteklerle hareket edilmesinin Türkiye'nin çıkarlarına hizmet etmeyeceğini biliyordu. Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulurken insan haklarına dayalı, özgürlüklere saygılı, demokratik düzene inanan bir devlet modelini benimsemişti. Bu değerler, Türk dış politikasının da temelini oluşturmaktaydı. Bir devlet dış politikada başarılı olmak istiyorsa mutlaka iç kamuoyunun her zaman onayını almalıdır.

Millî Menfaatler

Atatürk, Türkiye'nin izleyeceği millî dış politikayı belirlerken öncelikli olarak ülkemizin millî yararlarını ön planda tutmuştur. O, devletlerarası ilişkilerde Türk kamuoyunun isteklerine ve duygularına da her zaman önem vermiştir. Hatay'ın ana vatana katılması için yaptığı çalışmalar Türk milletinin bu konudaki duygu ve düşüncelerine ne kadar önem verdiğini gösteren en güzel örnektir.

Atatürk, dünya barışına büyük önem veren bir devlet adamı idi. Cumhuriyet yönetiminin kuruluş aşaması ve sonrasında buna hep dikkat etti. Türkiye, imzaladığı dostluk ve iş birliği antlaşmaları ile çevresinde bir barış çemberi oluşturmuş, var olan sorunları barış yoluyla çözmeye çalışmıştır. Atatürk, bütün bu çabalarından dolayı da Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterilmiştir. Hatta evrensel barışa verdiği önemi, bir süre önce savaştığı Yunanistan ile bir dostluk antlaşması imzalayarak ispat etmiştir.

Atatürk'ün millî dış politika esasları doğrultusunda imzalanan Lozan Barış Antlaşması'nın günümüze kadar yürürlükte kalması onun ne kadar ileri görüşlü bir lider olduğunu gösterir. Dış politikada güncel konu ve sorunların çözümünde hâlâ Lozan Barış Antlaşması'na başvurulması buna en güzel örnektir.